

ECOUL RĂSCOALEI DIN 1907 ÎN PRESA BĂNĂȚEANĂ

de AUREL ȚINTĂ

Răscoala din 1907 a avut un puternic răsunet, cu mult în afara cadrului geografic în care s-a desfășurat. Presa din diferite țări s-a ocupat, în lungi dări de seamă și articole speciale, de „evenimentele din România“. Banatul, situat în imediata vecinătate a teatrului răscoalei: oglindește în presa timpului interesul deosebit pe care, în special păturile conducătoare l-au acordat luptei țăranilor din România. Cu toate că n-avem informații directe asupra ecoului pe care răscoala l-a avut în sînul maselor populare bănățene, totuși, din modul cum este prezentată răscoala de către diferite organe de presă se poate vedea că aceasta a stimulat lupta țăranilor și muncitorilor împotriva propriilor lor exploatați.

Criza economică de la începutul primului deceniu al secolului, ascuțirea contradicțiilor între exploatați și exploatații care încercau să iasă din criză pe spatele maselor populare, învrăjbirea națională propagată și utilizată de burghezie pentru propriile ei interese creau condiții pentru intensificarea luptei de clasă. Influența puternică a primei revoluții ruse asupra muncitorilor și țăranilor bănățeni a determinat o creștere a avîntului revoluționar. Anii 1905—1906 au fost ani de puternică luptă a proletariatului industrial și agrar din Banat, ca și din întreaga Transilvanie. În industria din Timișoara au avut loc în 1905 patru greve la care au participat 626 de muncitori, pierzîndu-se 8 355 de zile de muncă; în Arad patru greve cu 231 de muncitori participanți și 2017 zile de muncă pierdute. În 1906, numărul grevelor din Timișoara cresc la 11, totalizînd 1 287 de greviști și 39 104 zile de muncă pierdute; în Arad, tot 11 greve, cu 1 306 greviști și 53 104 zile de muncă pierdute¹. Adunările muncitorești, urmate de demonstrații de stradă, din cursul anului 1905, în diferite orașe și centre muncitorești din Banat, precum și congresul secției romine a P.S.D. ținut la Lugoj la 23—24 decembrie 1905, au arătat hotărîrea de luptă a proletariatului din Banat. Anul 1906 a marcat o creștere deosebită a luptei proletariatului; grevele și demonstrațiile politice de masă se țineau lanț. Greva generală din

¹ Thirvung Dr. Gusztáv, *A magyar városok statisztikai évkönyve*, Budapesta. An I, 1912, p. 341 (la Ion Cicală și Acatiu Egyed; Despre dezvoltarea mișcării muncitorești din Transilvania în „Studii și Referate privind istoria Romîniei“, 1954, partea a II-a. p. 1336.

Timișoara din 21–22 mai 1906², cea de la fabrica de pălării din 30 iunie 1906, grevele de la depozitele Căilor Ferate, de la fabrica de vagoane și de la cea de hirtie din Arad, grevele din alte centre muncitorești din Banat, oglindesc influența puternică a primei revoluții ruse, exercitată pe fondul ascuțitelor contradicții existente. Paralel cu lupta proletariului și legată de ea, se desfășoară lupta țăranimii bănățene împotriva exploatării moșierești. Proletariatul agricol, cea mai revoluționară pătură a țăranimii, a pornit o puternică luptă împotriva condițiilor de muncă existente. Grevele secerișului care se desfășurau în Banat, precum și grevele argaților, au luat o răspindire largă. În plasa centrală a județului Timiș, aproape pe toate moșiile, muncitorii agricoli, în număr de peste 1 430, au început o grevă care a durat între 1 și 8 zile. Aceeași situație era și în plasele Recaș și Banloc; acțiunile țăranesti s-au terminat în majoritatea cazurilor cu ridicarea simbriei³. Lupta de clasă din Banat, atât de puternică în anul 1906, contradicțiile pe plan național între clasa burgheză a diferitelor naționalități — dintre care burghezia română se găsea în luptă deschisă împotriva legii „Appony” — alegerile parlamentare care s-au desfășurat în primăvara lui 1907, ne pot da o imagine clară asupra frământărilor ce existau atunci în Banat. În sinul țăranimii era o permanentă stare de frământare și nemulțumire, ca urmare a repartiției nejuste a pământului și a relațiilor capitaliste de muncă, în cadrul cărora mai existau puternice resturi feudale.

Datorită acestor condiții, răscoala din 1907 a fost prezentată în presă burgheză bănățeană, de către diferite grupări politice, în conformitate cu interesele lor de clasă. Se desprinde însă clar, ținând seama de contradicțiile existente, tendința grupărilor politice burgheze și chiar a conducerii social-democrate — care mergea pe linia oportunistului și a reformismului — de a abate atenția maselor de muncitori și țărani de la lupta revoluționară, îndreptind-o spre probleme de ordin extern sau minor. În același timp se căuta să se impresioneze masele prin redarea cu lux de amănunte — uncori inventate, alteori exagerate — a diferitelor scene violente din timpul răscoalei. Aceste scene care exprimau ura firească de veacuri a țăranilor împotriva exploatătorilor, erau prezentate drept rezultatul lipsei lor de cultură. Reliefindu-se așa-zisa „cruzime” a răsculaților, se sugera în același timp ideea nemărturisită spre rezolvarea contradicțiilor „în mod civilizată”, pe cale parlamentară, prin lege și nu pe calea revoluției sociale. Cercurile financiare legate de capitalurile investite în România, precum și de interese comerciale prin operații de import-export, în special prin porturile Galați și Brăila, erau neliniștite de întinderea și intensitatea răscoalei, simțindu-și periclitare pozițiile

² Gabriel Joseph, *Fünfzigjährige Geschichte der Banater Arbeiterbewegung* — Temesvar 1928 p. 35.

³ I. Cicală și A. Egyed, *Ecoul răscoalei din 1907 în Transilvania în „Studii și Cercetări de Istorie” a Academiei R.P.R., Filiala Cluj, an VII 1956 p. 154.*

pe care le păstrau în industrie și comerț. Toate acestea, încadrându-se în politica generală a monarhiei austro-ungare, care urmărea să intervină cu armata în România pentru a-și consolida pozițiile ei în Balcani, explică de ce presa bănățeană, în marea ei majoritate, exponentă a intereselor păturilor conducătoare, face o largă publicitate răscoalei și își îndreaptă atacurile împotriva răsculaților și uneori chiar împotriva cercurilor politice conducătoare din România. Toate aceste atacuri, împreună cu diferite mențiuni de fraternizare a armatei cu țărani răsculați, urmăreau să ducă la concluzia că ar fi necesară o intervenție externă, deoarece armata română nu este capabilă să reprime răscoala: tot pe această linie se arată că răscoala produce multe pagube unor supuși ai monarhiei și prezintă pericolul de a se extinde peste graniță: cu alte cuvinte monarhia austro-ungară s-ar simți chipurile amenințată de răscoala țăranilor din România.

Informații asupra răscoalei din 1907, precum și articole speciale, se află în presa bănățeană în numerele apărute între 14 martie și 15 aprilie. Primele știri asupra izbucnirii și desfășurării răscoalei sînt provenite din diferite corespondențe venite dinafară și reflectă, în mare măsură, încercarea burghezo-moșierimii romine de a înfățișa răscoala ca avînd un caracter naționalist șovin. Această poziție a fost adoptată la început aproape de întreaga presă bănățeană. Ziarul „Neue Temesvarer Zeitung“, în numărul din 21 martie, publicînd un articol despre evenimentele de la Podul Iloaiei, pretinde că acțiunile țăranilor ar fi fost îndreptate numai împotriva proprietarilor evrei. Acest presupus caracter antisemit al răscoalei, exploatat la maximum de cercurile conducătoare austro-ungare, este folosit și de burghezia romină din Banat, care urmărea să nu scoată la suprafață cauzele adînci ale răscoalei și puter-nicele contradicții sociale ce existau în România la începutul secolului al XX-lea. Ziarul „Drapelul“, care apărea la Lugoj și exprima interesele burgheziei romine, susține, fără temei, în numărul din 1/14 martie, că răscoala ar fi izbucnit numai din cauza „impilărilor și jafurilor arendașilor evrei“. Mai tîrziu, ziarul publică declarația ministrului Take Ionescu transmisă ziarului „Neue Freie Presse“, în care se recunoaște că răscoala are un caracter agrar⁴. În general, ziarul „Drapelul“, evită să facă o analiză amplă a cauzelor răscoalei iar uneori protestează împotriva altor ziare care prezintă România ca o țară barbară⁵.

Presa germană și maghiară din Banat dă o atenție mare răscoalei, dedicîndu-i uneori articole de fond sau chiar ediții speciale. Aceste articole și ediții reflectă în mare măsură interesele economice și politice ale cercurilor conducătoare, precum și încercările unor conducători social-democrați de a orienta mișcarea muncitorească spre reformism.

În diferite numere se află publicate știri asupra dezvoltării răscoalei, impresii din călătoria unui corespondent prin Moldova, diferite

⁴ „Drapelul“ Lugoj nr. 1/14 martie 1907.

⁵ *Ibidem*, nr. 13/26 martie 1907.

interviuri cu refugiații moșieri și arendași care treceau în Banat pe la Orșova etc. Față de refugiații moșieri și arendași, autoritățile sînt foarte îngăduitoare. Ziarul „Temesvarer Volksblatt“ din 29 martie publică informația că guvernul maghiar a ordonat poliției de graniță să lase pe refugiații romîni să treacă granița și fără acte și să le acorde „cea mai mare bunăvoință“. Aceleași măsuri le ordonă și guvernul bulgar⁶. O altă știre venind din Viena, publicată de ziarul „Südungarische Reform“ în numărul din 29 martie, ne face cunoscut că, în urma tratativelor ministrului de Externe cu „Donaudampfschiffahrtsgesellschaft“ (Societatea de navigație dunăreană), s-ar putea ca în curînd să plece mai multe vapoare spre orașele romînești de pe Dunăre, pentru ocrotirea cetățenilor austro-ungari. Exploatato-rilor, fugiți din fața țăranilor răsculați, autoritățile austro-ungare le asigurau cazare și ajutorare. În același timp se luau la graniță măsuri pentru oprirea țăranilor răsculați⁷. Aceste informații sînt destul de concludente în privința atitudinii cercurilor conducătoare austro-ungare față de moșieri și arendași, precum și față de răsculați. Corespondenții de presă culegeau zilnic informații asupra așa-ziselor „nenorociri“ care s-ar fi abătut pe capul moșierilor și arendașilor din România. Aceste știri provenite de la moșierii refugiați erau mult exagerate, lucru explicabil prin faptul că cei ce le dădeau, fiind în cauză, se temeau să nu-și piardă în mod definitiv averea, rezultată din exploatarea sălbatică a țăranilor, și aveau interes să determine guvernul austro-ungar la o intervenție energetică în România. Din aceste relații se desprinde însă clar, că arendașii și moșierii au realizat averi mari din exploatarea țăranilor. Un arendaș din comuna Zamoștea (fostul județ Dorohoi) relatează unui corespondent⁸ despre „groaza“ prin care a trecut atunci cînd conacul lui a fost atacat de 600 de țărani răsculați, iar el ca să scape, a trebuit să le lase „cu inima grea“ toată averea adunată, care se ridica la „60 000 franci“ și „400 de boi pe care îi avea la îngrășat“. În afară de cei 60 000 de franci și 400 de boi la îngrășat, „nenorocitul“ arendaș poseda desigur și valori mult mai mari realizate din exploatarea țăranimii. Bunăvoința guvernului și atenția presei bănățene se îndreptau spre acești așa-zii „nenorociți“ arendași și moșieri.

În întreaga presă din Banat se publicau informații detaliate asupra desfășurării răscoalei, a atacurilor întreprinse de răsculați, a măsurilor luate de guvern etc.

Unele ziare publicau și informații referitoare la măsurile luate de guvernele statelor vecine. Astfel ziarul „Ungarisch Weiskirchner Volksblatt“ din 31 martie, care apărea la Biserica Albă, publica informația că guvernul bulgar a recomandat comandanților de armată

⁶ „Südungarische Reform“ 30. III. 1907.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, 23 martie și „Temesvarer Volksblatt“, din 22 martie 1907 Timișoara.

de la granița bulgaro-romină de „a fi gata pentru orice eventualitate“ Alte ziare ne informează asupra măsurilor luate de guvernul maghiar la granița vecină cu România și mai ales la Orșova, unde au fost trimise întăriri militare, ca răsculații să nu poată scăpa în Banat de furia represiunii crâncene⁹. Aceste măsuri au fost luate și în scopul de a opri răscoala la graniță, ca nu cumva pîrjolul să se întindă și în țările vecine, unde existau condiții prielnice unor mișcări țărănești. Situația existentă a determinat temeri care se manifestau în diferite interpelări și cereri de intervenție în răscoala din România.

Știri asupra unor asemenea intervenții au apărut în presa bănățeană. Peter Kassics, președintele consiliului municipal al Budapestei, prezintă în adunarea generală municipală din Budapesta o moțiune, în care pretindea că vorbește în numele așa-zisei „umanități atinse“. protestînd împotriva răscoalei din România căreia i-ar fi căzut jertfă „averea orașenilor unguri“. Adunarea a trimis un protest urgent guvernului maghiar, ca acesta să ia măsuri pentru a pune în siguranță avutul orașenilor unguri din România, pentru a înlătura „starea anarhică de acolo“ care altfel ușor se va putea extinde și în Transilvania unde ar putea găsi ecou „la unele elemente din popor“¹⁰. Aceste cereri pe linia politicii externe a monarhiei austro-ungare, care acuza mereu guvernul român că nu ia măsuri energice, ar fi justificat o intervenție a trupelor sale, sub pretextul înăbușirii răscoalei. Astfel s-ar fi făcut un pas însemnat în realizarea politicii expansioniste a monarhiei habsburgice în Balcani, care căuta să apară ca pacificatoare. Un articol apărut în presă arată că Balcanii sînt un focar de tulburări. „Începutul l-a făcut Serbia“ — se arată în articol — „care după sfîrșitul sîngeros al dinastiei Obrenovici trece dintr-o criză în alta. Apoi veni Bulgaria, unde atentatul împotriva lui Petcov a dat naștere la multe frămîntări interne. Acum a venit rîndul Romîniei...“¹¹. Ținînd seama că peste un an Habsburgii aveau să anexeze Bosnia și Herțegovina, se poate conchide că aceste intervenții și articole nu apăreau întîmplător, ci erau dirijate cu grijă de cercurile politice vieneze. Aceste amănunte reliefează în mod deosebit atitudinea trădătoare de patrie a moșierilor și arendașilor din țară, cît și a celor fugiți, care, cerînd intervenția trupelor austro-ungare pentru potolirea răscoalei, serveau interesele monarhiei reacționare habsburgice. În reprimarea grabnică a răscoalei erau interesate de asemenea multe societăți și firme comerciale din diferite țări. În presa bănățeană se află dese informații cu privire la situația din regiunea petroliferă, precum și din porturi, mai ales din Brăila și Galați. În felul cum se prezenta situația din aceste orașe, se

⁹ „Südungarische Reform“ Timișoara, 30. III. 1907, „Drapelul“, Lugoj, 17. 30. III. 1907.

¹⁰ „Temesvarer Volksblatt“ 27. III, „Délmagyarországi Közlöny“, 26. III, „Neue Temesvarer Zeitung“ 27. III.

¹¹ „Neue Temesvarer Zeitung“ 24. III.

¹² „Südungarische Reform“ 29. III.

observă diferite contradicții. În timp ce informațiile apărute în presa din Banat, reproduse după ziarul „Allgemeine Zeitung” sînt alarmante și exagerate (ca: 5 atacuri succesive asupra orașului Galați soldate cu 300 de morți și 800 de răniți; marșul a 2 000 de țărani, respinși la Galați, spre Brăila etc.)¹², cele provenite din București, informează că la Galați și Brăila domnește liniște deplină și că știrile alarmante sînt „invențiile răuvoitorilor”¹³. Interesele capitalurilor străine investite în România, mai ales ale celor din regiunea petroliferă, unde se desfășurau în același timp o serie de greve ale muncitorilor, determină intervenția și a altor state. O informație provenită din Frankfurt, publicată în presa bănățeană¹⁴, susține că „în urma intervenției guvernelor străine. în primul rînd a Angliei și Americii, guvernul român a luat în sfîrșit măsuri energice...”; ca și cum guvernării din București n-ar fi luat drastice măsuri. din proprie inițiativă, chiar de la izbucnirea răscoalei.

În alte ziare se oglindește tendința unei părți a burghezo-moșierimii romine de a ascunde cauzele sociale care au dat naștere răscoalei. căutîndu-se să se explice izbucnirea răscoalei doar ca un rezultat al agitației venite dinafară, a influenței revoluționarilor ruși. Este incontestabil că prima revoluție rusă din 1905—1907 a exercitat o influență puternică asupra luptei muncitorilor și țăranilor din multe țări și cu atît mai mult din România — care se afla în imediata vecinătate a Rusiei — dar nu aceasta este cauza răscoalei.

Guvernării romine au căutat să camufleze cauzele interne și puternicele contradicții de clasă existente în economia agrară, susținînd importul răscoalei dinafară. În acest sens în presa din Banat apar o serie de informații, desigur din sursa cercurilor guvernante din România, care susțin că: „în rîndurile răsculațiilor se aflau agenți ruși care provocau pe țărani”¹⁵. că „întreaga mișcare este pornită din Rusia”¹⁶. Pe aceeași linie. ziarul „Temesvarer Volksblatt” din 21 martie publică o declarație a primului ministru Cantacuzino, în care spune, printre altele, că. după informațiile lui, această întregă mișcare pornește din Rusia. De asemenea. ziarul „Südungarische Reform” din 30 martie publică o convorbire a unui corespondent cu ministrul de interne Brătianu, care a declarat că zvonurile răspindite că răscoala a avut un caracter antisemit sînt contrazise de fapte, dar că mișcările sînt așa de departe de „caracterul rominilor”, încît pînă la descoperirea celor vinovați se presupune că sînt „influențe străine”.

Cu toate că la început, în presa bănățeană, răscoala a fost denaturat prezentată ca avînd un caracter antisemit sau fiind provocată de „agenții străini” — după cum de altfel urmăreau și anumiți politicieni din România — peste un timp. realitatea nemaiputînd fi total ignorată, în unele ziare apar și articole în care se analizează cauzele

¹² „Südungarische Reform” 29. III, „Temesvári Hírlap” din 28. III.

¹⁴ „Temesvarer Volksblatt” 23. III, „Neue Temesvarer Zeitung” 24. III.

¹⁵ *Ibidem*, 21. III.

¹⁶ „Drapelul”. Lugoj, 22. III/11. IV.

ce au împins pe țărani la răscoală¹⁷. Astfel ziarul „Bogschaner Zeitung“, în numărul din 30 martie 1907, arată că „flacăra unei crâncene lupte de clasă“ se înalță în România. După ce înfățișează unele aspecte ale răscoalei, face o analiză a cauzelor ei, arătând că în România iobăgia s-a desființat abia în 1864, iar țărani au avut de plătit sume mari de răscumpărare. Îndatorându-se „pînă peste cap“ pentru micile parcele primite, bucățile lor de pămînt au ajuns iarăși în mîna moșierilor și astfel „cei care lucrează pămîntul, nu au pămînt“. Ziarul conchide deci în mod just că lipsa de pămînt i-a ridicat pe țărani la răscoală, combătînd tendința unor anumite cercuri de a înfățișa răscoala ca avînd un caracter naționalist-șovin¹⁸.

Ziarul „Temesvarer Volksblatt“ publică în numărul din 23 martie o corespondență venită din Bucovina în care se arată că țărani s-au îndreptat împotriva tuturor exploatatorilor, fără deosebire de religie și că o căpetenie a răsculaților ar fi ținut un discurs în care a spus că „boierii sînt sugători de sînge“ (vampiri – *Blutsauger*), din care cauză ei „trebuie stîrpiți“.

Ziarul „Südungarische Reform“ din 24 martie, în articolul de fond intitulat *Cultura romînă*, face o analiză a repartiției pămîntului cultivabil, utilizînd datele statistice ale Ministerului de Finanțe din România asupra impunerii pe anul 1905 și trîgînd concluzii asupra repartiției nedrepte a pămîntului și arată că micile gospodării țărănești trebuie să hrănească 5 milioane de suflete. Se arată apoi că marii moșieri risipesc cîștigurile lor în străinătate, închiriînd moșiile la prețuri mari arendașilor, ceea ce duce la o gospodărire de jaf. Îndreptînd atacurile și contra burgheziei romîne din Transilvania, care protesta uneori împotriva politicii de asupraire națională dusă de guvernul maghiar, ziarul se întrebă dacă țărani romîni din monarhie – despre care se afirmă că au un trai mult mai bun – ar dori să schimbe soarta cu „frații lor“ din România. Ziarul însă evită să folosească date statistice și să ia în discuție relațiile din agricultura Ungariei și nu amintește nici de marile greve muncitorești și ale proletariatului agricol din 1905–1906, care s-au desfășurat pe scară largă în Transilvania și Banat. Aceeași atitudine o are ziarul „Der Freimütige“, organ săptămînal care apărea în Timișoara. În numărul său din 6 aprilie, acesta dă pe prima pagină portretul lui D. A. Sturza, elogiîndu-l pentru că a reușit, cu ajutorul tuturor forțelor armate, să tempereze sîngeroasele răscoale. Ziarul menționat, reluînd problema agrară, arată nivelul scăzut de viață și starea sanitară deplorabilă a țărănilor. În numărul din 21 aprilie 1907, același ziar reproduce o scenă din răscoală reprezentînd un conac arzînd în depărtare, țărani răsculați și o trupă de cavalerie sosită împotriva lor. Ziarul își dă pe față atitudinea șovină cînd trece la atacuri împotriva „Ligii culturale“ din România, împotriva unor ele-

¹⁷ „Bogschaner Zeitung“ 24. III, „Temesvarer Volksblatt“ 23. III, 27. III, 3. IV.

¹⁸ *Ibidem*.

mente ale burgheziei romine din Ardeal și Banat, care au vrut să se plîngă de asuprire; la sfîrșitul articolului se susține că: „țăraniii noștri romini au o situație de domni față de semenii lor din România“.

De analiza cauzelor răscoalei și a caracterului ei se ocupă articole dezvoltate și în alte ziare. „Temesvarer Volksblatt“, în numărul din 22 martie, într-un articol intitulat *Pogromul românesc*, face un istoric al problemei agrare în România, arătînd că timp de 40 de ani s-au perindat o mulțime de guverne, fără ca vreunul să caute a îmbunătăți situația țăranilor. Toate măsurile luate nu au fost decît paleative, deoarece aproape toți conducătorii erau posesori de moșii și nu erau interesați în rezolvarea problemei agrare. Se vorbește apoi despre creșterea valorii moșiilor determinată de recolte frumoase, ceea ce a produs o ridicare a prețului arenzii cerute de la țărani. Minia țăranilor — arată ziarul — s-a îndreptat împotriva aristocrației care a încercat s-o canalizeze împotriva evreilor. Descrîndu-se mersul răscoalei din nordul Moldovei, se arată că țăraniii s-au îndreptat împotriva tuturor moșierilor, indiferent de religie. În ziarurile „Bogschaner Zeitung“ și „Neue Temesvarer Zeitung“¹⁹ apare articolul de fond intitulat: *Der arme Konrad* („Sărmanul Konrad“). În acest articol se face o trecere în revistă a luptei țăranimii în trecut în diferite țări ale Europei, ca și în timpul războiului țăranesc german — „sărmanul Konrad“ simbolizînd pe țăranul german luptînd împotriva exploatării din secolul al XVI-lea. Analizînd apoi starea țăranului romin, se arată că relațiile agrare din România sînt mai groaznice chiar decît în Irlanda, deoarece moșierii nu arendează pămîntul în loturi mici țăranilor, ci speculanților, care exploatează crunt pe țărani. Partidele burgheze și moșierești au căutat să canalizeze ura țăranilor pe un drum care nu era periculos pentru ei și anume spre pogromuri, „după exemplul rus“. Articolul conchide că ar fi bine să se arate poporului că în loc să întrebuițeze metode utilizate acum 400 de ani de bietul Konrad în Germania, țăraniii să-și rezolve contradicțiile „pe calea justitiei“. De altfel justiția, fiind tot în mina exploatătorilor, țăraniii nu puteau găsi dreptate nici la această instituție burgheză.

Un loc deosebit de important se rezervă în presa bănățeană schimbării guvernului și în special manifestului dat de guvern. Ziarul „Neue Temesvarer Zeitung“, în numărul din 30 martie, publică un articol voluminos intitulat: *Manifestul regelui Carol*. Articolul arată că abia acum, după ce a curs alita singe, s-au luat măsuri împotriva exploatării crude a țăranilor, întocmindu-se un program agrar nou. În mod greșit, articolul consideră că concesiunile făcute vor îmbunătăți situația țăranului, și caută în același timp să scuze pe Carol de Hohenzollern, susținînd că „el a făcut tot ce a putut“. Articolul însă, nu ține seama că domeniile coroanei erau în suprafață de 132 114 ha, că domeniile particulare ale regelui erau de 81 072 ha și că interesele lui erau identice cu ale marilor moșieri. Salutînd măsurile luate, și în special desființarea trusurilor arendășești și limitarea la 4 000 ha, a suprafeței arendate, auto-

¹⁹ „Bogschaner Zeitung“ 22. III, „Neue Temesvarer Zeitung“ 27. III.

rul articolului crede că măsurile luate nu vor rămâne pe hîrtie. Alte articole de fond, ca cel din „Südungarische Reform“ din 3 aprilie, sau articolul *Die Agrar-Revolve in Rumänien* publicat în „Temesvarer Zeitung“ tot la 3 aprilie, sînt pline de considerații generale, de explicații idealiste ale cauzelor răscoalei, ca provenind din caracterul latin al populației din nordul Moldovei. Ziarul „Temesvarer Volksblatt“, într-un supliment la numărul din 30 martie²⁰, publică impresiile unui voiajor comercial din Timișoara care a făcut o călătorie prin Burdujeni—Pașcani—Iași—Romanș și înapoi, în timpul răscoalei.

Ceea ce se observă în presa burgheză bănățeană e că aproape toate ziarele, deși discută răscoala, analizează uneori cauzele și caracterul ei, și arată regimul de exploatare din România, evită însă să reliefeze și condițiile de muncă din Banat, Transilvania și Ungaria. Comparațiile se fac în sensul că se afirmă că țăranul român din Ungaria trăiește mai bine, fără a se arăta în ce constă „binele“ sau dacă „binele“ înseamnă că țăranul are asigurată baza materială de existență a familiei sale. Ziarele ocolesc această problemă, deoarece, servind interesele de clasă ale diferitelor cercuri conducătoare, urmăreau să ascundă contradicțiile existente, evitînd să le scoată la iveală. Doar două ziare, „Temesvarer Volksblatt“ și „Weiskirchner Volksblatt“, publică sub titlul *Cifre interesante*²¹ o statistică asupra repartiției pămîntului în Ungaria, pe care o redăm mai jos: Statistica arată că 41 520 278 pogoane cadastrate de pămînt cultivabil sînt repartizate astfel:

Sub 1 pogon ..	256 385 pogoane
1—5 pogoane ..	2 293 787 „
1—10 „ ..	4 121 884 „
10—20 „ ..	6 524 442 „
20—50 „ ..	6 871 368 „
50—100 „ ..	2 596 259 „
100—200 „ ..	1 477 185 „
200—500 „ ..	2 105 986 „
500—1 000 „ ..	2 324 062 „
peste 1 000 „ ..	12 948 920 „

Marii proprietari cu peste 100 pogoane stăpînesc a treia parte a pămîntului cultivabil. Din cele 41 520 278 pogoane pămînt cultivabil, peste 40%, adică 19 373 951 pogoane aparțin statului, asociațiilor particulare sau sînt concesionate, iar 1'605 809 pogoane sînt stăpînite de biserica catolică. Deci, pentru restul populației rămîn 20 979 760 pogoane sau mai puțin de 50% din pămîntul arabil, cuprinzînd proprietăți ce merg de la sub un pogon, pînă la 1 000 de pogoane. Cu toate că statistica nu arată numărul gospodăriilor care stăpînesc sub un pogon sau între 1 și 5 pogoane, totuși se poate desprinde că în afară de proletarii agricoli, existau circa 1 200 000 de țărani cu proprietăți mici și

²⁰ „Temesvarer Volksblatt“ din 30 martie (supliment) și „Weiskirchner Volksblatt“ din 14 aprilie.

²¹ *Ibidem*.

foarte mici, care stăpîneau în total 6 672 056 pogoane de pămînt, față de circa 500 000 de gospodării de la 10 pogoane în sus, care stăpîneau în total 34 838 222 pogoane, deci de șase ori mai mult. Această nedreaptă repartiție a pămîntului cultivabil, precum și, luptele proletarilor agricoli din Banat în cursul anilor 1905—1906, ne pot demonstra că situația țaranilor din Ungaria era departe de a putea fi privită ca bună, așa cum caută diferite articole ale presei din Banat s-o înfățișeze. După ce prezintă această statistică, articolul menționat, referindu-se la o mișcare agrară izbucnită de citeva zile în părțile Sirmei, provocată de lucrătorii agricoli și țaranii săraci pentru o plată mai bună a zilei de muncă, arată că magnații stăpînitari de moșii nu au voit să accepte aceste cereri legitime, ci au făcut apel la jandarmi să-i apere de acest „pericol“. Lăsînd să se înțeleagă goana marilor latifundiari după ciștiguri cit mai mari, rezultate din exploatarea minii de lucru, ziarul menționează că unul dintre latifundiari a amenințat, cu ocazia acestor tulburări țărănești, că va aduce din China lucrători agricoli mai ieftini, care „se mulțumesc zilnic cu un pumn de orez“. Deși autorul articolului nu comentează cele expuse, din toate acestea se poate desprinde, însă, că traiul țaranului din Ungaria, lipsit în mare parte de pămînt și lucrînd pe o proprietate ce nu era a lui, este de așa natură, încît prezintă îngrijorări mari pentru stăpînirea habsburgică, ceea ce o determină să ia măsuri de siguranță pentru a împiedica întinderea răscoalei țaranilor din România peste graniță. Statistica de mai sus, elocventă pentru repartiția nejustă a pămîntului și pentru relațiile agrare din Ungaria, explică în mare măsură de ce în timpul răscoalei din 1907 presa din Banat — cu mici excepții — nu analizează situația în agricultura Banatului. Desigur, ziarele din Banat, chiar cele cu orientare mai de stînga caută să evite discutarea problemelor spinose țărănești, condamnă răscoala admitînd în unele cazuri reforme pentru a se evita ridicarea în masă a țărănimii. Ținînd seama de intensificarea mișcărilor revoluționare din Ungaria, ca urmare a contradicțiilor existente și a influenței puternice pe care a avut-o prima revoluție rusă asupra maselor, cercurile conducătoare caută să ascundă contradicțiile, nu să le dezvăluie. Ele urmăreau să impresioneze masele cu unele scene denumite „groaznice“ ale țaranilor răsculați din România, pentru a frîna luptele sociale ce se desfășurau, încercînd să le îndrepte spre calea pașnică, spre rezolvarea contradicțiilor pe cale legală, prin justiție. Presa care exprimă interesele burgheziei romine din Banat arată pe scurt mersul răscoalei și se mulțumește să publice diferite știri legate de răscoală. Fără a încerca să facă o analiză a cauzelor economico-sociale ale răscoalei, ziarul „Drapelul“ califică drept „înălțătoare și patriotice“ scenele ridicole din Cameră care au avut loc cu ocazia înțelegerii dintre liberali și conservatori în vederea reprimării răscoalei. Cu această ocazie se publică diferite informații privind trecutul lui Sturza, Disescu etc., înfățișîndu-i ca „mari bărbați politici“; se relatează mersul audiențelor la rege, se redau mulțumirile lui Carol

adresate diferiților oameni politici pentru interesul depus în reprimarea răscoalei, reproducînd chiar fraze etc.

Burghezia romînă din Banat oglindește în presă interesele ei și ale burghezo-moșierimii din România, căutînd să nu dezvăluie relațiile de exploatare care existau, atît în Banat, cît și în România.

În afară de cele expuse pînă acum, presa din Banat cuprinde și multe alte informații în legătură cu răscoala țăranilor din 1907, care așteaptă să fie confirmate documentar. O categorie de știri sînt acelea în care se relatează atacurile răsculaților împotriva diferitelor conace, orașe, precum și episoade de luptă cu armata. Unele ziare²² ne informează că ar fi avut loc un complot împotriva dinastiei și guvernului și că s-au făcut arestări în capitală, asupra cărora se păstrează cel mai mare secret; existența acestui complot a fost dezmințită mai tîrziu printr-o telegramă.

Ziarele „Temesvarer Volksblatt“ din 28. III și „Délmagyarországi Közlöny“ din 28. III relatează că răsculații au atacat cu mare furie proprietatea lui Carol de Hohenzollern de la Segarcea, care a fost devastată iar construcțiile aprinse.

Apar de asemenea informații asupra Bucureștilor, pentru a cărui apărare s-ar fi concentrat în oraș 6 000 de soldați, iar în împrejurimi o trupă de 10 000 de oameni. Informațiile mai arată că palatul regal, „e păzit de artilerie, iar din toate părțile țărani înarmați înaintează spre Capitală“²³. O informație publicată în ziarul Temesvarer Volksblatt“ din 30. III transmisă din București, relatează că în ziua de 29. III, o delegație de țărani a venit la palatul de justiție și conducătorul lor ar fi spus cu voce tare: „Noi, țăranii, sîntem în prezent destul de numeroși ca să aprindem Ministerul de Interne în caz că ni se refuză pămîntul“. Bineînțeles, aceste informații sînt în mare măsură exagerate, iar altele sînt neadevărate.

Din cele expuse pînă acum se poate ajunge la următoarele concluzii: Răscoala țăranilor din 1907 a fost amplu redată în presa bănățeană, rezervîndu-i-se spații speciale, articole de fond, suplimente de ziar etc. Modul în care e înfățișată, oglindește interesele de clasă ale diferitelor grupări exploataatoare, desprinzîndu-se ca un fir roșu tendința tuturor ziarelor de a nu determina, prin publicarea diverselor știri privind răscoala, o creștere a luptelor sociale care se desfășurau în Banat.

În presa bănățeană se reflectă și interesele diferitelor grupări comerciale legate de traficul de mărfuri din porturile Galați și Brăila sau ale diferitelor societăți petroliere care urmăreau să asigure securitatea capitalurilor investite în exploatare, interese care determină intervenția unor puteri apusene pe lîngă guvernul romîn, pentru reprimarea răscoalei. În presă se analizează și unele cauze economico-sociale ale răscoalei, iar în faza reprimării sîngeroase, presa bănățeană se

²² „Wieszkirchner Volksblatt“ 7 aprilie, „Drapelul“ 29 martie—11 aprilie.

²³ „Südungarische Reform“ 24 martie.

situează pe poziții comune cu burghezo-moșierimea din România, privind cu satisfacție represiunea răscoalei, căreia i s'è face o mare publicitate. Măsurile luate de autorități pentru a preîntîmpina o eventuală întindere a răscoalei în Banat, sînt doar incidental amintite, fără o publicitate deosebită, pentru a nu se produce frămîntări în sînul poporului. Cu toate că unele știri sînt exagerate și trebuie privite cu rezervă, totuși, prin materialul pe care-l conține, presa din Banat poate contribui la cunoașterea răsunetului internațional al răscoalei din 1907.